

Ислом шариъатида кулгига муносабат

15:01 / 22.04.2017 2605

Ҳаммамизга маълумки, инсон агар хурсанд бўладиган бўлса, одатда унинг чехрасида хурсандчилик аломати сифатида кулги пайдо бўлади. Бизнинг орамизда кулги деб ишлатиладиган бу атамани фикҳ уламолари уч қисмга бўлишган:

1. Қаҳқаҳа – инсон овоз чиқариб кулганда, ўзи ва ёнидаги бошқалар ҳам эшитадиган кулгидир.
2. Зиҳк – инсон кулганда овозини ўзи эшитиб, бошқа ёнидагилар эшитмайдиган кулгидир.
3. Табассум – ўзи ҳам ва бошқалар ҳам эшитмайдиган кулгидир.

Аммо, умумий холатда зиҳк овозли кулгига, табассум эса овозсиз кулгига нисбатан ишлатилади.

Кулги икки холатда бўлиши мумкин.

1. Инсон бирор нарсадан хурсанд бўлиб, кайфияти кўтарилиган холатдаги кулги. Бу кулги меъёрий холда бўлса, шариъатда рухсат этилгандир.
2. Бирор инсоннинг камситиш учун ёки обрўсини тўкишилик мақсадидаги кинояли кулиш. Мусулмонлар ўртасидаги бундай кулги шариъатда қайтарилган ишдир.

Аллоҳ таъоло Қуръони каримда шундай дейди:

أَهْلَ حُصْنٍ رِّيَبَكَ أَلَّ وَرِيَغَصُّ رِدَاعُّ يَأْتِيَنَّ تَلْيَوْقَيَ وَأَيَّ نُولُّ وَقَيَ وَأَلَّ إِلَّ رِيَبَكَ

“Улар: “Вой, шўrimiz қурисин. Бу қандай китоб, кичикни ҳам, каттани ҳам ҳеч қўймай ҳисоб қилибди-я”, дерлар”. (Каҳф, 49-оят).

Имом Бағавийнинг тафсирларида, Ибн Аббос розияллоҳу анҳу ушбу оятдаги, رِيَغَصُّ رِدَاعُّ лафзи табассум, رِيَبَكَ лафзи эса, зиҳк маъносида бўлиб, бу кофирларнинг дунёда мўъминлар устидан масхара қилиб кулганларидир, деб тафсир қилганлар.

Ёки бошқа оятда шундай дейилган:

نۇكْحەسى ئۇنمانىلىك اۇمۇرچىنىلىنى

“Албатта، жиноят қилганлар иймон келтирғанлар устидан кулар эдилар”. (Мутоффифун, 29- оят)

Юқоридаги оятларда кофирларнинг мусулмонларни ҳақорат қилиш ва уларни камситиш холатидаги кулгилари баён қилинмоқда. Бундай бирорга азият бериш ёки ҳақорат маъносидаги кулги, агарчи, мусулмонларнинг орасида бўлса ҳам мутлақо дуруст эмас.

مَلَسَ وَهُيَلَعُهُلَلَا يَلَصِّلُلَوْسَرُتْيَأَرَامْ : تَلَاقِهَنْعُهُلَلَا يَضَرَّهُشَئِاعْ بَعْ
يَرَأْخُبْلَأْهَاوَرُمَسَبَتَيَنَأَكَأَمَنِإِوتَأَوَهُنْمَيَرَأْيَتَحَأَكِحَاصْمَجَتْسُمْ

Оиша розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Мен Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг оғизларини катта очиб, оғизларининг ичи кўринадиган даражада кулганларини кўрмаганман. У зот соллаллоҳу алайҳи васаллам доимо табассум қилар эдилар”. Бухорий ривоят қилган

سُلَاجُتَتْنُكَأْ : نَعْهُلَلَا يَضَرَّهُرُمَسَنْبَرَأَجَلُتْلُقَأَقَبْرَحَنْبَكَأَمَسْنَعْ .
يَذْلَأْهَالَصُمْنَمُمُوقَيَأَلَنَأَكَأَرِيَثَكْمَعَنْ : تَلَاقِهَنْعُهُلَلَا يَلَصِّلُلَوْسَرْ
يَفَنُودْحَأَيَفَنُوَثَدَحَتَيَأُنَأَكَوَمَأَقْتَعَلَطَأَذِإَفُسْمَشَلَأْعُلَطَتَيَتَحَهِيَفَيَلَصُيَ
مَلْسُمُهَاوَرُمَسَبَتَيَوَنُوكْحَصَيَفَهَيَلَأْجَلَرْمَأْ

Симак ибн Ҳарбдан ривоят қилинади: У киши айтдилар:

“Жобир ибн Самура розияллоҳу анҳуга шундай дедим: “Сиз Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам билан бирга ўтирганмисиз?” У: “Ҳа, У зот кўпинча (бомдод) намозини ўқиган жойларидан, то қуёш чиқмагунча турмас эдилар. Агар қуёш чиқса, ўринларидан тураг эдилар. Саҳобалар эса, (ўринларидан турмасдан) ўзаро жоҳилият пайдидаги ишлар ҳақида гаплашишиб кулишар эдилар, У зот табассум қилар эдилар”. Муслим ривоят қилган.

مَلَسَ وَهُيَلَعُهُلَلَا يَلَصِّلُلَوْسَرُتْيَأَرَامْ : رَمْعُنْبَلَأْبَاحْصَأَنَأَكَلَهْ : لَاقَةَدَاتَقْ بَعْ
لَابَجَلَنْمُمَطْعَأْمَوْبُلُقَيَفُنَأَمِيَأَلَأَوْ ، مَعَنْ : لَاقَنُوكْحَصَيَ

Қатода розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: У киши айтдилар:

Ибн Умарга савол берилди: “Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг саҳобалари кулишар эдими?” У: “Ҳа, иймон уларнинг қалбларида тоғдан ҳам каттароқ бўлган холларида кулар эдилар” дедилар.

Юқоридаги ҳадиси шарифлардан маълум бўлишича, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам куладиган бўлсалар табассум қилганлар, агар бирор киши билан учрашсалар ҳам очиқ юз билан муомала қилганлар. У зотнинг сахобалари ҳам ўзаро ҳазил-ҳузул қилишиб, кулишганлар. Лекин, меъёрни сақлаган холатда кулишган. Бу кулгилари фақат зоҳирий холатда бўлган, ботинлари эса иймон билан тўлиб тошган. Демак, ушбу ҳадислардан далилланган холда табассум қилиш ва меъёрни сақлаган холда кулиш ислом шариятида мубоҳ ишдир. Лекин Пайғамбаримиз алайҳиссаломдан ривоят қилинган ушбу ҳадисда кўп кулишдан қайтарилган.

نإف ، لَكَ حَضْلًا اورْثُكْتَ الَّوْ : لَأَقَمَ مَسَوْيَةً لَعُلَلًا قَلَصَ يَبْنَ لَانَعَةَ رَيْرُه يَبْأَنَعَ
ىرَأْخُبْلًا أَوَرَبْلَقْلًا تِيْمُتْ لَكَ حَضْلَا رَثَكْ

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам: “Кулгини кўпайтирманглар. Чунки, кўп кулги қалбни ўлдиради”, дедилар. Бухорий ривоят қилган

Ушбу ҳадисда Пайғамбаримиз алайҳиссалом кўп кулишни ва уни одатга айлантириб олишдан қайтаряптилар.

Ҳужжатул ислом, Имом Ғаззолий шундай деганлар: “Кўп кулиш ва молудунё билан хурсанд бўлиш, инсоннинг томирларига сизиб кирувчи ўлдирувчи заҳар кабидир. У қалбдан хавф, ҳузн ва ўлим ва қиёматни эслашлик каби яхши хусусиятларни чиқариб юборади. Бу эса қалбининг ўлишидир”.

Хулоса қилиб айтадиган бўлсак, бирорни камситиш маъносида бўлмаган, меъердаги кулги ислом шариятида ман қилинган эмас. Аммо, меъердан ошиб кетадиган бўлса, инсон қалбининг ўлишига сабаб бўлиши мумкин. Бундай кулгидан сақланиш лозимдир.

Мадаминов Шокиржон, “Кўкалдош”

ислом билим юрти мударриси